

НАУКОВЕ ЖИТТЯ

Петренко І. М.,
доктор історичних наук, професор кафедри
педагогіки, культурології та історії, Полтавський
університет економіки і торгівлі (Україна, Полтава),
sandra2007_2007_@ukr.net

**РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ:
ЛУКАШЕНКО А. І.
ОБРАЗ БОГА І ДИЯВОЛА
ТА ЇХ ВПЛИВ НА ПОВСЯКДЕННЕ ЖИТТЯ
ТА СУСПІЛЬНО-ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ
В ЄВРОПІ / А. І. ЛУКАШЕНКО. –
К.: КИМУ, 2016. – 468 с.**

Християнський дуалізм лежить в основі християнського віровчення, на основі якого сформувалася повсякденна історія християнської цивілізації. Монографія А. І. Лукашенко є відповіддю на виклик часу, а саме пошук людини різних систем цінностей, в епоху науково-технічного прогресу та інноваційних технологій. Крім того, даним дослідженням торується новий шлях історичних досліджень. Слід підкреслити, що вказана тема практично не була предметом спеціального наукового дослідження в Україні. В Україні це по суті перша робота присвячена даній проблематиці, тому вибір авторкою проблеми християнського дуалізму та його впливу на тенденції повсякденного життя християн, на наш погляд, є цілком вмотивованим і доцільним.

Монографія А. І. Лукашенко побудована на значній кількості опублікованих джерел. Ретельний аналіз наукових праць вітчизняних та зарубіжних істориків ХІХ–ХХ ст. засвідчують не тільки про добросовісність авторки, а й про вміння синтезувати досягнення попередників і виходити на недостатньо вивчені питання. Рецензована робота має продуману структуру, побудована за проблемно-хронологічним принципом, що дозволило всебічно розкрити порушену в дослідженні проблематику.

Вибір хронологічних меж, які охоплюють, фактично пізній палеоліт – сер. ХVІІ ст. не викликає заперечень. Адже саме цей час позначений в середньовічній історії як період виникнення дуалістичного світосприйняття а згодом затвердження та трансформація християнської ідеології на теренах Європи.

В першому розділі авторка дослідила джерельну базу, історіографію проблеми та стан наукового напрямку – повсякденна історія, а також запропонувала власний підхід до вивчення порушеної в монографії проблематики. Так, авторці вдалося поєднати суспільствознавчі, філософські, історичні, та спеціально історичні підходи у напрацьованні власного плану-схеми наукового пошуку. В другому розділі дослідниця чітко і вірно проаналізувала феномен християнського дуалізму, його витоки та вплив на формування християнських догматів, понять про гріховність та чесноти, на яких ґрунтувалося повсякденне життя християн.

В третьому, четвертому та п'ятому розділі авторка за запропонованим планом-схемою аналізує повсякденні реалії Західної Європи, Візантійської імперії та Російської держави

в соціальній, економічній і духовно-політичній сфері, які в ту епоху, не могли не базуватися на християнській категоріях, стрижневою ідеєю яких був дуалізм.

Окрім розділи присвячені проблемам есхатологічних очікувань та практиці екзорсизму, на які безумовно вплинули християнські образи Бога і Диявола і які стали повсякденною реальністю європейських країн.

Підсумки дослідження є цілком вмотивованими, виваженими, носять конструктивний характер і показують значимість проведеної роботи. Достовірність отриманих наукових результатів забезпечена, з одного боку, залученням великої кількості документального матеріалу, а з іншого його критичним підбором і аналізом.

Висновки, зроблені автором, свідчать про те, що вдалося розв'язати широке коло завдань поставлених у роботі, що сприятиме подальшому розвитку наукових досліджень означеної проблематики в історичній науці.

В цілому ж, аналіз дослідження, здійсненого А. І. Лукашенко не викликає заперечень стосовно здобутих результатів, однак існують й певні зауваження щодо його змісту.

По-перше, не достатню увагу авторка приділила дослідженню повсякденних реалій в системі координат християнського дуалізму на теренах Візантії, а саме в мистецько-культурному контексті;

По-друге, в дослідженні потрібно було б більше уваги присвятити аналізу культурних аспектів повсякденного життя Західної та Східної Європи, наскрізним мотивом яких і був християнський дуалізм.

По-третє, оскільки дослідниця володіє німецькою мовою, потрібно було б залучити до дослідження якомога більше джерел та історіографії на згаданій іноземній мові.

Проте, зазначені зауваження мають рекомендаційний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку монографії.

Монографія А. І. Лукашенко «Образ Бога і Диявола та їх вплив на повсякденне життя та суспільно-трансформаційні процеси в Європі», виконана на належному науковому рівні та відповідає вимогам до робіт такого типу.

Petrenko I. M., doctor of historical sciences, professor of pedagogy, culture and history, Poltava University of Economics and Trade (Ukraine, Poltava), sandra2007_2007_@ukr.net

Review of the monograph: Lukashenko A. I. Image of God and the Devil, and their impact on everyday life and the social and the transformation processes in Europe / A. I. Lukashenko. – M.: KiMU, 2016. – 468 p.

Петренко І. М., доктор історичних наук, професор кафедри педагогіки, культурології та історії, Полтавський університет економіки і торгівлі (Україна, Полтава), sandra2007_2007_@ukr.net

Рецензия на монографию: Лукашенко А. И. Образ Бога и Дьявола и их влияние на повседневную жизнь и общественно-трансформационные процессы в Европе / А. И. Лукашенко. – М.: КиМУ, 2016. – 468 с.